

Soveltamisohjeet liikkumisen tukemiseen Pohjanmaan hyvinvointialueella

MYÖNTÄMINEN JA TOTEUTTAMISTAVAT SEKÄ SÄÄNNÖT
KULJETUSPALVELUN KÄYTTÖÖN 1.1.2024 ALKAEN.

Hyväksytyt: Hallitus, Pohjanmaan hyvinvointialue xx.12.2023

Sisällysluettelo

1 Johdanto	2
2 Hakumenettely	2
3 Ohjeistus liikkumista tukevan palvelun myöntämiseen SHL mukaan	3
4 Palvelun laajuus	3
5 Asiakasmaksut	4
6 Sosiaalihuoltolain mukaisen liikkumista tukevan palvelun käyttäminen	4
7 Välityskeskus	4
8 Vakiotaksi ja poikkeus yhteiskuljetuksiin	5
Liitteet	7

1 Johdanto

Soveltamisohje koskee liikkumista tukevan palvelun myöntämiset Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan § 23. Tekstissä käytetään Sosiaalihuoltolain mukaista kuljetuspalvelua synonyymina liikkumista tukevaan palveluun.

Hyvinvointialueen sosiaalihuollon ammattihenkilöt (sosiaalityöntekijä, tai sosiaaliohjaaja) ohjaavat ja antavat neuvoja vammaispalvelulain ja erityishuoltolain mukaisia palveluja koskevissa asioissa.

Sosiaalihuoltolain mukainen liikkumista tukeva palvelu ei ole subjektiivinen oikeus. Palvelun myöntäminen perustuu tarveharkintaan. Sosiaalihuoltolain mukaisesti esteetön ja toimiva julkinen joukkoliikenne, mukaan lukien kutsu- ja palveluliikenne, on ensisijainen tapa järjestää liikkumista tukeva palvelu. Taksi ei ole siten ensisijainen tapa järjestää liikkumista tukevaa palvelua.

Liikkumista tukeva palvelu on määrärahasidonnainen palvelumuoto, joka myönnetään talousarvion puitteissa. Hyvinvointialue voi päättää myöntämisen perusteista, matkojen määrästä, matkojen pituudesta sekä omavastuusta matkoille. Liikkumisen tukea järjestetään sellaisille henkilöille, jotka tarvitsevat liikkumisen tukea toimintakyvyn heikentymisen johdosta sekä muille liikkumisessa tukea tarvitseville henkilöille, jotka eivät ole oikeutettuja vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista annetun lainsäädännön mukaisiin (vaikeavammaisten) kuljetuspalveluihin.

2 Hakumenettely

Hakemus kuljetuspalvelusta Sosiaalihuoltolain 23 § mukaan haetaan aina kirjallisesti. Hakemus lähetetään Pohjanmaan Hyvinvointialueen sosiaalihuollon kirjaamoon, Hietalahdenkatu 2–4, 65130 Vaasa. Hakemukseen liitetään mukaan lääkärintodistus tai muu terveydenhuollon ammattihenkilön mahdollisimman laaja-alainen arvio/lausunto, joka kuvaa henkilön fyysistä, psyykkistä ja kognitiivista toimintakykyä, odotettavissa olevia muutoksia ja liikkumisvaikeuden pysyvyyttä. Lääkärintodistus/lausunto ei yleensä tule olla yli 6 kuukautta vanha.

Jos hakemuksen sosiaalihuoltolain mukaisen palvelutarpeen arvioinnin tueksi ei täydennyspyynnöistä huolimatta kolmen kuukauden sisällä toimiteta edellä mainittua lääkärinlausuntoa tai muuta terveydenhuollon lausuntoa, sosiaalihuollon ammattihenkilön kokonaisvaltaisen arvioinnin tueksi, hakemus hylätään. Asiakas saa tästä muutoshakukelpoisen viranomaispäätöksen kirjallisena perusteluineen.

Arvioinnissa toimintakyky suhteessa kuljetuspalveluun, arvioitavaksi tulee, voiko henkilö ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia käyttää joukkoliikennevälineitä. Kokonaisvaltaisessa arvioinnissa kiinnitetään huomiota toimintakyvyn lisäksi henkilön toiminnalliseen sekä sosiaaliseen ympäristöön ja arvioidaan millä tavoin kaikki nämä osatekijät yhdessä rajoittavat henkilön liikkumista tai kykyä toimia siten, että henkilö ei voi matkustaa joukkoliikennevälineillä. Henkilön toimintakyvyn arviointi suhteessa kuljetuspalveluun tehdään aina yksilöllisesti ja sillä on merkitystä henkilön kuljetuspalvelujen järjestämisessä. Oikeus kuljetuspalveluun ei ole sidottu mihinkään tiettyyn diagnoosiin, vaan olennaista on henkilön toimintakyky suhteessa julkiseen joukkoliikenteeseen. Jokaisen kohdalla on arvioitava yksilöllinen palvelutarveprosessi.

Sosiaalityöntekijä selvittää ja kiinnittää huomiota toimintakyvyn lisäksi henkilön toiminnalliseen sekä sosiaaliseen ympäristöön ja arvioidaan millä tavoin kaikki nämä osatekijät yhdessä rajoittavat henkilön liikkumista tai kykyä toimia siten, että henkilö ei voi matkustaa joukkoliikennevälineillä. Sosiaalityöntekijä selvittää palvelutarpeen yhdessä henkilön ja tarvittaessa hänen läheisensä ja muiden asiantuntijoiden kanssa.

3 Ohjeistus liikkumista tukevan palvelun myöntämiseen SHL mukaan

Liikkumista tukeva palvelu sosiaalihuoltolain mukaan § 23 myönnetään pääosin sosiaalisin perustein ja palvelutarpeesta lähtien. Liikkumista tukevia palveluja järjestetään henkilöille, jotka eivät kykene itsenäisesti käyttämään julkisia liikennevälineitä ja jolla hyvin perusteltu tarve kuljetuspalveluun yksilökohtaisesta elämäntilanteesta ja tarpeista johtuen. Yksilöllistä kuljetuspalvelua ei myönnetä henkilölle, jolla on oikeus kuljetukseen tai saa korvausta kuljetuspalveluista muun lain nojalla.

Liikkumista tukevaa palvelua voidaan myöntää henkilöille, joilla on pitkäaikaisesti vaikeuksia liikkua tai muutoin alentuneesta toimintakyvystä johtuen, joka ei voi, ilman kohtuuttomia vaikeuksia, itsenäisesti käyttää julkisia kulkuneuvoja johtuen sairaudesta, vammasta tai vastaavasta, joka aiheuttaa toimintakyvyn alentumisen.

Sosiaalihuoltolain mukaisen liikkumisen tuen myöntäminen perustuu yksilölliseen palvelutarvearvioon, esimerkiksi henkilön tuloja ei ole laissa säädetty ainoaksi perusteeksi arvioida palvelun tarvetta. Kyseessä on määrärahasidonnainen ja harkinnanvarainen palvelu, jota myönnetään kalenterivuodelle varattujen määrärahojen puitteissa. Liikkumista tukeva palvelu ei ole subjektiivinen oikeus. Palvelun määrärahasidonnaisuuden takia asiakkaiden tarpeita joudutaan asettamaan etusijajärjestykseen. Pohjanmaan hyvinvointialue on määritellyt, että liikkumisen tuki kohdennetaan kotona asumisen tueksi vähävaraisille, joille palvelujen myöntämisen perusteet täyttyvät.

Yksin asuvan hakijan tulot ja käteisvarallisuus tai yhteistaloudessa puolison tai avopuolison kanssa asuvan yhteiset tulot ja käteisvarallisuus eivät saa ylittää tulo- ja tilisäästörajoja.

Tuloina huomioidaan (brutto):

- palvelunkäyttäjän ja hänen kanssaan yhteistaloudessa elävän (avio- tai avoliitto) jatkuvat ja vuosittain toistuvasti saadut tulot.
- ansio- ja pääomatulot
- vuokratulot
- laskennallinen metsätulo

Hakijan tulee toimittaa tositteet tulo- ja varallisuustiedoistaan hakemuksen liitteenä.

Tulo- ja tilisäästörajat 2024 ovat:

- yhden henkilön taloudessa bruttotulot 1 350 euroa kuukaudessa / tilisäästöt 4 000 euroa
- kahden henkilön taloudessa bruttotulot 2 700 euroa kuukaudessa / tilisäästöt 8 000 euroa

Sosiaalihuoltolain mukaista liikkumisen tukea voidaan järjestää seuraavilla toteuttamistavoilla tai niiden yhdistelmillä:

- julkisten liikennevälineiden käytön ohjauksella ja ohjatulla harjoittelulla
- saattajapalveluna
- ryhmäkuljetuksina
- korvaamalla taksilla, invataksilla tai muulla vastaavalla ajoneuvolla tapahtuvasta kuljetuksesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset
- muulla soveltuvalla tavalla, esim. liikkumisen tuki voi olla välttämätön palvelu, jotta kotona asuminen olisi mahdollista

Kuljetuspalvelua ei järjestetä mikä henkilö saa tätä palvelua muun lain nojalla.

4 Palvelun laajuus

Kuljetuspalvelumatkojen määrä myönnetään harkinnan mukaisesti. Henkilöille, joilla on tarve pitkiin matkoihin (asuvat kaukana asiointikeskuksista) voidaan myöntää useampia matkoja kuin heille, jotka

asuvat lähellä keskuksia. Matkojen lukumäärä voi olla noin 4–10 yhdensuuntaista matkaa, mutta päätös perustuu aina yksilölliseen tarveharkintaan ja varattuihin määrärahoihin.

Matkoja ei saa säästää seuraavaan kuukauteen.

- Palvelu myönnetään kalenterivuodeksi tai tarpeen mukaan.
- Palvelua ei myönnetä henkilöille, jotka asuvat palveluasumisessa, joissa on ympärivuorokautista palvelua.
- Palvelua myönnetään kohtuuttomia matkakuluja korvaamiseksi intervallihoidon yhteydessä, kun omaishoitajalle on järjestetty lakisääteiset vapaapäivät.
- Henkilö, joka käyttää pyörätuolia, mutta kykenee tukemaan jaloillaan siirtyäkseen taksiin, hänelle voidaan myöntää sosiaalihuoltolain mukaista liikkumista tukevaa palvelua. Näissä tilanteissa voidaan asiakkaalle myöntää palvelulisä, joka oikeuttaa saamaan kuljettajalta enemmän apua.

5 Asiakasmaksut

Hyvinvointialueen on korvattava henkilölle, joka ei itsenäisesti pysty käyttämään joukkoliikennettä sairauden, vamman, alentuneen toimintakyvyn tai muun vastaavan syyn, omavastuuosuuden kuljetuspalveluista ylittävältä osin kuljetuspalveluista aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Pohjanmaan hyvinvointialueella taksi laskuttaa asiakkaan tekemästä matkasta Pohjanmaan hyvinvointialuetta. Asiakas ei maksa taksissa kuljetuksesta omavastuuosuutta.

Hyvinvointialue laskuttaa asiakkaalta omavastuuosuuden (liite 1) tehdyistä matkoista kuukausittain jälkikäteen (Taulukot 1 ja 2).

6 Sosiaalihuoltolain mukaisen liikkumista tukevan palvelun käyttäminen

Liikkumista tukevan palvelun käyttämistä koskee samat säännöt kuin kuljetuspalvelua vammaispalvelulain mukaan. Myös omavastuun suuruus, minne saa matkustaa, seuraa samoja periaatteita kuin vammaispalvelulain mukainen kuljetuspalvelu.

7 Välityskeskus

Taksi tilataan välityskeskuksen puhelinnumerosta

Taksi Vaasa puh 06 320 3777

Kruunupyy, Luoto, Pedersöre, Pietarsaari, Uusikaarlepyy, Vöyri

Taksi Vaasa puh 06 320 3745

Mustasaari, Vaasa, Laihia, Kristiinankaupunki, Närpiö, Kaskinen, Maalahti, Korsnäs

Taksin voi tilata myös tekstiviestillä, puh 044 332 4238 kuulovammaisille

Poikkeus: Jos kuljetuspalveluasiakkaalle on myönnetty ”vakiotaksi”, hän voi itse soittaa haluamalleen kuljettajalle. Kuljettaja soittaa sen jälkeen välityskeskukseen, jotta tilaus rekisteröityy.

Asiakas kertoo taksia tilatessaan

- oman nimensä
- että hänellä on oikeus kuljetuspalveluun
- matkatyyppiin: esim. työmatka, opiskelumatka, virkistysmatka, asiointimatka
- osoitteen, josta hänet noudetaan, ja määränpään
- mahdollisesta lyhyestä (enintään 10 minuutin) pysähdyksestä matkan varrella, esim. pankkiautomaatilla käynti tai kirjeen postitus
- onko mukana saattaja tai muita kanssamatkustajia
- käyttääkö asiakas apuvälineitä (kuten pyörätuolia tai rollaattoria), eli onko asiakkaalle myönnetty oikeus invataksiin
- onko hänellä tarvetta pyörätuolin porrasvedolle (sosiaalityöntekijän myöntämä)
- paluumatkan tarve

Matka on suositeltavaa tilata hyvissä ajoin, vähintään kaksi tuntia ennen matkan alkua tai jo edellisenä päivänä. Kuljetukseen sopivan taksin saatavuudessa voi olla hyvinvointialueesta riippumattomista syistä vaihtelua eri vuorokauden aikoina. Samalla voi tilata myös paluumatkan.

Välityspalvelun avulla on mahdollista toteuttaa joitakin yhteiskuljetuksia. Kuljetuspalveluasiakkailla on oikeus poiketa periaatteista erityisen syyn perusteella. Tämä tarkoittaa sitä, että sosiaalityöntekijä tekee päätöksen kuljetuspalvelun toteuttamistavasta. Esimerkki tällaisesta tilanteesta on, että henkilölle annetaan palvelupäätöksessä oikeus tilata matkansa suoraan käyttämällä omaa taksia tai saa päätöksen, että hänen matkojaan ei yhdistellä. Perustelu päätökseen tapahtuu aina yksilöllisistä tarpeista lähtien.

8 Vakiotaksi ja poikkeus yhteiskuljetuksiin

Kuljetuspalvelu on keskeinen omatoimista suoriutumista auttava palvelu. Vakiotaksin saaminen edellyttää erittäin painavaa syytä, joka merkitään taksin asiakasprofiilitiedoksi. Vakiotaksi ei kuitenkaan ole subjektiivinen oikeus.

Oikeus vakiotaksin saamiseksi voidaan myöntää esimerkiksi:

- jos matkan katsotaan vaarantuvan tai estyvän kokonaan ilman vakiotaksia
- jos henkilöllä on kommunikaatiovaikeuksia ja käyttää taksia myös yksin
- jos henkilöllä on vaikeita käytöshäiriöitä

Oikeus matkustaa yksin (ilman matkojen järjestelyä) voidaan hyväksyä, kun henkilön terveydentila ja toimintakyky edellyttää, että henkilön on saatava matkustaa yksin. Kyseessä voi olla esimerkiksi vaikea epilepsia, tai vaikeat käytöshäiriöt johtuen muistisairaudesta. Mikään diagnoosi tai sairaus ei itsessään anna oikeutta automaattisesti poiketa matkojen välittämisen ja yhdistelemisen periaatteista.

Kuljetuspalvelun käyttö

- Kuljetuspalveluja myönnetään aina yhdensuuntaisina matkoina. Yhdensuuntainen matka päättyy aina eri osoitteeseen kuin mistä se alkoi.
- Yhdensuuntainen matka on aina suorin matka lähtöosoitteesta pääteosoitteeseen. mutta tietty kiertotie voidaan sallia, jos se on edullisempi kuin uuden matkan lähtömaksu.
- Asiointiaika esimerkiksi kaupassa tai apteekissa ei sisälly yhdensuuntaiseen matkaan, vaan asiakas maksaa odotuksen itse.

- Kuljetuspalvelua saa käyttää matkoihin kotikunnassa ja lähikuntaan tai lähimpään toiminnalliseen kuntakeskukseen, mutta matka ei saa tulla kohtuuttoman pitkäksi tai kalliiksi.
- Kuljetuspalvelua ei saa käyttää Kelan korvaamiin matkoihin (esim. matkoihin sairaalaan, terveyskeskukseen, poliklinikalle tai kuntoutukseen).
- Kuljetuspalveluasiakkaalla on oikeus ottaa mukaan tarvittavat apuvälineet sekä normaalikokoiset matkatavarat.
- Kuljetuspalvelua ei saa käyttää lähettinä eikä tavarankuljetukseen, vaan kuljetuspalveluasiakkaan on aina matkustettava mukana.
- Kuljetuspalveluasiakkaan on pyydettyäessä osoitettava henkilöllisyytensä.

Omavastuu

Kuljetuspalveluasiakkaalta peritään sosiaalipalvelulain nojalla myönnettyistä matkoista omavastuu tai muu siihen verrattavissa oleva maksu. (liite 1)

Omavastuu määräytyy julkisen liikenteen taksojen mukaisesti alueella voimassa olevan normaalihinnan paikallisliikenteen taksan mukaan. Jos paikkakunnalla on julkisella liikenteellä käytössä sarjaliput, kuukausiliput tai muut, määräytyy maksu verraten niihin. Mikäli paikkakunnalla on käytössä palvelubussi tai muu esteetön joukkoliikenne tai kuljetuspalvelumuoto ja asiakas pystyy sitä käyttämään, käytetään ensisijaisesti sitä.

Sotainvalidit eivät maksa omavastuuta.

Pysähtyminen ja odotusaika

- Yhdensuuntaiseen matkaan voi sisältyä yksi enintään 10 minuutin pysähdys matkan varrella, mikäli se ei aiheuta reitiltä poikkeamista. Tietty kiertotie voidaan sallia, jos se on edullisempi kuin uuden matkan lähtömaksu.
- Jos pysähdys aiheuttaa reitiltä poikkeamisen tai odotusaika kestää yli 10 minuuttia, kuljetuspalveluasiakkaalta menee kaksi matkaa ja kaksi omavastuuta ja hän maksaa ylimenevän osan itse.
- Asiakkaalta menee meno-paluumatkaan aina kaksi matkaa, vaikka pysähdys olisi lyhyt.
- Kuljetuspalveluasiakkaan on jo matkaa tilatessaan mainittava, sisältyykö siihen pysähdys ja missä.
- Pohjanmaan Hyvinvointialue ei korvaa odotusaikaa ennen ja jälkeen matkan. Matkaan sisältyy aika, joka normaalisti menee taksiin ja taksista nousemiseen.

Saattaja ja kanssamatkustajat

- Saattaja voidaan myöntää silloin, kun kuljetuspalveluasiakkaalle ei riitä kuljettajan antama apu. Kuljetuspalveluasiakkaan oikeus saattajaan on käytävä ilmi päätöksestä.
- Saattaja voi olla läheinen, sukulainen tai tuttava, mutta saattaja ei itse saa olla kuljetuspalveluasiakas.
- Saattaja ei maksa omavastuuta.
- Saattajan on noustava kyytiin ja jäätävä pois kyydistä samassa osoitteessa kuljetuspalveluasiakkaan kanssa.
- Kuljetuspalveluasiakkaan avustava henkilö voi olla puoliso, lapsi, tuttava tai muu henkilö. Avustava henkilö ei maksa omavastuuta
- Jos samaan kuljetukseen osallistuu muita kuin asiakkaan päätöksessä mainittuja kanssamatkustajia, vastaavat he kuljetuskustannuksista omalta osaltaan

Kuljettajan apu sekä ylimääräinen avustaminen

- Tavanomaiseen taksipalveluun kuuluu, että kuljettaja auttaa asiakkaan taksiin ja taksista, nostaa kyytiin apuvälineet ja laukut ja auttaa asiakasta tarvittaessa matkan aikana. Tarvittaessa kuljettaja myös avustaa kuljetuspalveluasiakkaan lähtöosoitteessa taksiin ja pääteosoitteessa taksista.
- Kuljettajalle voidaan maksaa avustamislisää sosiaalityöntekijän/sosiaalihoajaan päätöksellä. Useimmiten asiakkaalla on silloin oikeus invataksin käyttöön.
- Silloin kun laskuttaa avustajalisää ei voi samanaikaisesti (matka) laskuttaa odotusaikaa.

Laskutus ja seuranta

- Tieto toteutuneista matkoista viedään taksikeskuksen tietojärjestelmästä sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmään. Hyvinvointialue laskuttaa näiden tietojen perusteella asiakkaalta omavastuuosuuden jälkikäteen tehtyjen matkojen mukaan, kerran kuukaudessa.
- Pistokokeita laskujen oikeellisuuden varmistamiseksi tehdään yksittäisistä matkoista taksikeskuksen karttaohjelman avulla, jossa näkyy kaikkien taksiautojen matkareitit, odotusajat ja pysähdykset.

Liitteet

Liite 1 Omavastuu, kuljetuspalvelut ja liikkumista tukeva palvelu

Liite 2 Lähikunta ja toiminnallinen lähikunta 2024

Liite 1

Omavastuu, kuljetuspalvelut ja liikkumista tukeva palvelu

Taulukko 1 Omavastuu Keskisellä alueella

Vaasa, Mustasaari

Max km	Aikuiset 18->	Lapset ja nuoret 8-17
0-15	2€	1,70€
16-22	4,50€	2,50€
23-29	5,20€	2,70€
30	6,20€	3,64€
35	7€	4,12€
40	7,73€	4,55€
45	8,45€	4,97€
50	9,11€	5,36€
60	10,67€	6,27€
70	12,60€	7,15€
80	13,56€	7,97€

Taulukko 2 Omavastuu Eteläinen alue

Kristiinankaupunki, Närpiö, Kaskinen, Korsnäs, Laihia

Omavastuu pohjoinen alue

Vöyri, Uusikaarlepyy, Pedersöre, Pietarsaari, Luoto, Kruunupyy

Max Km Enintään	Aikuiset 18->	Lapset ja nuoret 8-17
6	2,89€	1,70€
9	3,16€	1,86€
12	3,54€	2,08€
16	3,94€	2,31€
20	4,60€	2,70€
25	5,33€	3,13€
30	6,20€	3,64€
35	7€	4,12€
40	7,73€	4,55€
45	8,45€	4,97€
50	9,11€	5,36€
60	10,67€	6,27€
70	12,60€	7,15€
80	13,56€	7,97€

Liite 2

Lähikunta ja toiminnallinen lähikunta

Pietarsaari:	Luoto, Uusikaarlepyy, Pedersöre, Kruunupyy, Kokkola
Pedersöre:	Pietarsaari, Luoto, Uusikaarlepyy, Evijärvi - Korttesjärvi - Alahärmä (keskustat), Kauhava, Kruunupyy
Uusikaarlepyy:	Pietarsaari, Luoto, Pedersöre, Kauhava, Alahärmä keskusta, Vöyri
Luoto:	Pietarsaari, Uusikaarlepyy, Pedersöre, Kruunupyy, Kokkola
Vöyri:	Mustasaari, Vaasa, Uusikaarlepyy, Kauhava ja Isokyrö
Mustasaari:	Laihia, Vaasa, Vöyri, ja Maalahti
Vaasa:	Mustasaari, Maalahti, Laihia, Vöyri ja Isokyrö
Maalahti:	Mustasaari, Vaasa, Korsnäs, Laihia, Närpiö ja Kurikka
Närpiö:	Kaskinen, Kristiinankaupunki, Teuva, Kurikka, Maalahti ja Korsnäs
Kristiinankaupunki:	Karijoki, Isojoki, Närpiö, Kaskinen, Teuva, Merikarvia
Kaskinen:	Kristiinankaupunki, Närpiö ja Teuva
Korsnäs:	Maalahti, Närpiö, Kristiinankaupunki
Kruunupyy:	Luoto, Pedersöre, Kokkola, Kaustinen, Veteli, Evijärvi, Pietarsaari
Laihia:	Maalahti, Mustasaari, Vaasa, Isokyrö, Kurikka, Ilmajoki, Vähäkyrö